

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TIL O'RGATISH:
INTERFAOL PLATFORMALAR VA ULARNING DIDAKTIK
IMKONIYATLARI.**

*Daniyarova Sitora Qulmat qizi
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent Axborot texnologiyalari
universiteti Chet tillar kafedrasida katta o'qituvchisi
Isayev Azimshayx Axmed o'g'li
Kiberxavfsizlik fakulteti 1- bosqich talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning zamonaviy ta'lim tizimiga, xususan, chet tillarini o'qitish jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi. Interfaol platformalarning (Duolingo, Quizlet, Coursera, Zoom va boshqalar) didaktik imkoniyatlari, ularning o'quvchilar motivatsiyasini oshirish va mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni o'rganiladi. Tadqiqot raqamli vositalardan samarali foydalanish pedagogik yondashuvlarni qanday o'zgartirayotganini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, interfaol platformalar, didaktik imkoniyatlar, masofaviy ta'lim, til o'qitish metodikasi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT).

Bugungi globallashtirish davrida chet tillarini o'rganish shaxsiy va professional muvaffaqiyatning ajralmas qismiga aylandi. An'anaviy o'qitish metodlari o'z o'rnini raqamli transformatsiyaga bo'shatib bermoqda. Raqamli platformalar til o'rganish jarayonini nafaqat qulay, balki yanada qiziqarli va shaxsiylashtirilgan (personalized) ko'rinishga keltirdi. Ushbu maqolaning maqsadi interfaol vositalarning didaktik samaradorligini baholashdan iborat.

XXI asr ta'lim tizimi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)ning shiddatli rivojlanishi bilan tavsiflanadi. Til o'rgatish metodikasi ham ushbu global jarayondan chetda qolmagan holda, an'anaviy "o'qituvchi-

taxta-kitob" modelidan "talaba-platforma-interaktivlik" modeliga o'tmoqda. Raqamli platformalar tilni shunchaki o'rganiladigan fan emas, balki hayotiy zarurat va muloqot vositasi sifatida o'zlashtirishda yangi gorizontlarni ochmoqda.

Raqamli muhitda til o'rgatishning didaktik tamoyillari

Raqamli platformalarning samaradorligi ularning didaktik asoslariga bog'liq. Zamonaviy til o'rgatish tizimlari quyidagi tamoyillarga tayanadi:

- Individual yondashuv (Personalization): Har bir talabaning o'zlashtirish sur'ati, qiziqishlari va bilim darajasi turlicha. Sun'iy intellekt (AI) algoritmlari orqali ishlaydigan platformalar (masalan, *Duolingo* yoki *Babbel*) o'quvchining xatolarini tahlil qilib, unga moslashtirilgan takrorlash mashqlarini taqdim etadi.

- Kontekstli o'rganish: Tilni quruq qoidalar orqali emas, balki real hayotiy vaziyatlar (aeroportda, restoranda, ish suhbatida) orqali o'rgatish. Bu til birliklarining uzoq muddatli xotiraga muhrlanishiga yordam beradi.

- Multisensorli ta'lim: Vizual (tasvir, video), auditor (audio, nutq) va kinestetik (klaviatura, interfaol elementlar bilan ishlash) kanallarning bir vaqtda ishga solinishi axborotni qabul qilish tezligini 30-40% ga oshiradi.

Interfaol platformalarning turlari va funksional imkoniyatlari

Zamonaviy ta'limda foydalaniladigan platformalarni ularning didaktik maqsadiga ko'ra quyidagicha tasniflash mumkin:

A. Tizimli o'quv platformalari

Bu platformalar tilni noldan boshlab yuqori bosqichgacha tizimli o'rgatadi. Ular grammatik qoidalarni tushuntirish, lug'at boyligini oshirish va matnni tushunish ko'nikmalarini kompleks rivojlantiradi. Ularning asosiy didaktik kuchi — takrorlash tizimining (spaced repetition) avtomatlashtirilganligidir.

B. Muloqotga asoslangan (Sotsiologik) platformalar

Tandem yoki *HelloTalk* kabi platformalar o'quvchini til egalari bilan bog'laydi. Bu yerda didaktik maqsad til nazariyasini emas, balki madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishdir. Talaba tilni o'rganish bilan birga, boshqa xalq madaniyati, mentaliteti va muloqot odobi bilan yaqindan tanishadi.

C. Gamifikatsiyalangan (O'yinlashgan) vositalar

Kahoot!, *Quizlet* va *Wordwall* kabi vositalar o'quv jarayonini o'yinga aylantiradi. Didaktik nuqtai nazardan, bu "o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyani (intrinsic motivation)" oshirishning eng kuchli vositasidir. O'quvchi ball to'plash va raqobatlashish jarayonida charchashni his qilmaydi, bu esa ta'lim sifatini ta'minlaydi.

"Blended Learning" – Kelajak ta'lim modeli

Raqamli texnologiyalar o'qituvchini darsdan siqib chiqarmaydi, balki uning rolini tubdan o'zgartiradi. Aralash ta'lim (Blended Learning) modelida:

1. Uy vazifasi: Nazariy materiallar (video-ma'ruzalar, interfaol lug'atlar) raqamli platformalar orqali uyda o'zlashtiriladi.
2. Sinfdagi vaqt: Auditoriyada faqat muloqot, debatlar, loyihaviy ishlar va amaliyot o'tkaziladi.
3. Tahlil: O'qituvchi platforma orqali har bir talabaning qaysi mavzuda qiynalayotganini real vaqtda kuzatib boradi (Learning Analytics).

Bu model "Individual o'quv traektoriyasi"ni shakllantirishga imkon beradi, ya'ni har bir talaba o'z tezligida rivojlanadi.

Didaktik imkoniyatlarning rivojlanish istiqbollari

Yaqin kelajakda til o'qitishda quyidagi texnologiyalar standartga aylanadi:

- Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR): Talaba virtual tarzda Londondagi muzeyga sayohat qilishi yoki chet tilidagi do'konda virtual xaridni

amalgaga oshirishi mumkin. Bu tilni "sun'iy muhitda" emas, balki "tabiiy muhitda" o'rganish imkonini beradi.

- Nutqni tahlil qilish texnologiyalari (Speech Recognition): Talabanning talaffuzidagi fonetik xatolarni AI real vaqtda tuzatib boradi. Bu ayniqsa to'g'ri intonatsiya va urg'uni o'rganishda beqiyosdir.
- Neuro-interfeyslar: Kelgusida miya faoliyatini tahlil qiluvchi dasturlar o'quvchining qaysi so'zlarni eslab qolishda qiynalayotganini aniqlab, ularni aynan o'sha vaqtda takrorlatishi mumkin bo'ladi.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar til o'rgatishni "yodlash" jarayonidan "yashash" jarayoniga aylantirmoqda. Interfaol platformalar o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga, o'qituvchini esa bilim beruvchidan fasilitator (yo'naltiruvchi)ga aylantiradi. Biroq, shuni unutmaslik kerakki, texnologiya faqat vosita, maqsad esa — insonlar o'rtasidagi muloqot va tushunishni ta'minlashdir. Raqamli texnologiyalarni to'g'ri qo'llash, til o'rganish jarayonini nafaqat samarali, balki qiziqarli va ijodiy jarayonga aylantirishning kalitidir.

Ushbu yondashuvni Namangan davlat pedagogika instituti kabi oliy ta'lim muassasalarida joriy etish, bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat til, balki zamonaviy pedagogik texnologiyalar sohasidagi kompetensiyalarini ham yuqori bosqichga ko'taradi.

Adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (2020-yil, 23-sentabr, O'RQ-637-son).

3. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press. (Ijtimoiy-madaniy nazariya va texnologik muhit tahlili uchun).
4. Warschauer, M. (2000). *The Changing Global Economy and the Future of English Teaching*. TESOL Quarterly.
5. Chun, D., Kern, R., & Smith, B. (2016). *Technology in Language Use, Language Teaching, and Language Learning*. The Modern Language Journal.
6. Muslimov, N. A. va boshqalar. (2015). *Innovatsion ta'lim texnologiyalari*. Toshkent: "Sano-standart" nashriyoti.
7. Yo'ldoshev, J. G'., & Usmonov, S. (2004). *Ilg'or pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: "O'qituvchi".
8. Turdiyev, N. (2022). *Chet tillarini o'qitishda zamonaviy AKT vositalari va ularning didaktik imkoniyatlari*. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti ilmiy axborotnomasi.
9. Stockwell, G. (2012). *Computer-Assisted Language Learning: Diversity in Research and Practice*. Cambridge University Press.
10. Dudeney, G., Hockly, N., & Pegrum, M. (2013). *Digital Literacies*. Routledge. (Raqamli platformalar va o'quvchilarning raqamli savodxonligi haqida).